

המשך פעילויות בעקבות הסיפור - הילדה מחולות הזהב

מאת: תלמה אליגון-רוז
 איורים: נעם נדב
 הוצאה: כנרת
 קבוצת גיל: גנים בוגרים



שיחה

"שפה" שונה בבית ובגן

הסיפור חושף את הילדים לתקופה מרגשת מהעבר ומזמין שיח על רגשות ומצבים מחיי היום-יום. תוכלו לשוחח עם ילדיכם ולשאול: למה מלכה חששה והתלבטה בלילה שלפני ביקורו של הברון רוטשילד? מה דעתכם על ההחלטה שקיבלה? האם גם בגן שלכם יש כללים שונים מאילו שבבית? אילו כללים למשל?



חקר

איך אומרים בעברית?

הנטוד? פוסטה? תוכלו לחזור לעמוד עם המילים ששלח המורה יודילוביץ לידידו, לנסות להגות את המילים ואפילו לשלב אותן במשפטים: "אתה יכול להעביר לי את ה'הנטוד'?" אפשר גם לחשוב יחד אילו מילים לועזיות אנחנו משלבים ביום-יום ומה החלופות העבריות שלהן? ואפשר לנסות להמציא יחד מילים עבריות חדשות.



קריאה

מחפשים את החמור

שמתם לב לחמור האפור שנמצא כמעט בכל איור? האיורים בספר מלאי פרטים, צבע ומלל? תוכלו להשתהות בין העמודים, להתבונן באיורים, לגלות דברים שמעניינים אתכם ולחפש את החמור הקטן שמלווה את הסיפור.



משחק

מלכות ומלכי העברית - להורדה!
משחקים בעקבות ספרים? השפה הנמה!

מורידים את המשחק

מדפיסים

גוזרים

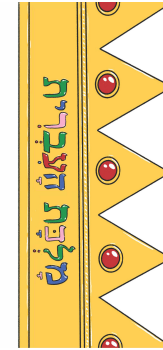
משחקים!

כל משתתף מנחש בתורו את המילה שעל הכתר של הפנטומימאי. מי יהיו מלכות ומלכי העברית?

[להורדת המשחק בעברית לחצו כאן!](#)

[להורדת המשחק באמהרית לחצו כאן!](#)

[להורדת המשחק ברוסית לחצו כאן!](#)



האזינו לסיפור "הילדה מחולות הזהב"
רוצים לשמוע כיצד נשמעת מלכה בעברית?
האזינו לסיפור "הילדה מחולות הזהב!"
מאת: תלמה אליגון-רוז, איורים: נעם נדב, הוצאת: כנרת.
יוצרים ומגישים: ירדן בר כוכבא הלפרין ודידי שחר
מוזיקה ונגינה: טל בלכרוביץ'
פתיח: דידי שחר
מוכנים/ות? מת? חי? לים!

האזינו גם בספוטיפיי!



פינטרסט

[יצירות, שירים ופעילויות נוספות בפינטרסט של ספריית פיג'מה.](#)



(1845–1934) היה דמות רבת-משמעות בעיצוב גורלו של העם היהודי ובהיסטוריה של מדינת ישראל. הוא החל לתרום ליישוב העברי בארץ החל בראשית שנות ה-80 של המאה ה-19, כשהמושבות הראשונות שהקימו "חובבי ציון", וביניהן גם המושבה ראשון לציון, נקלעו למשבר פיננסי. נציגי המתיישבים נשלחו לברון כדי לבקש ממנו סיוע דחוף לחלוצים שעלו על הקרקע. נחישותם של החלוצים ואמונתם שבו אותו בקסמן, והוא נחלץ לעזרתם ומימן את כל ההוצאות של המושבות. זו, למעשה, הייתה ראשיתו של מפעל חיים שהברון הקדיש לו את רוב שנותיו הבאות.

הגן העברי הראשון בטרם הוקמו גני ילדים בארץ רכשו הילדים ידע מהוריהם, למדו מתוך התבוננות במבוגרים סביבם או נשלחו ל"מאסטרות" נשים מבוגרות שתפקידן היה לשמור על הילדים בביתן, להשגיח עליהם וללמד אותם לדבר ולקרוא. פקידי הברון רוטשילד שלחו נשים מהמושבה לגרמניה ללימודי מקצוע הגנות ושכנעו אותן לעבור אט-אט ללמד בגני הילדים הראשונים בארץ בעברית.



אסתר שפירא גינזבורג וילדי הגן העברי הראשון, 1898

דוד יודילביץ בוגרסה המעוברתת יוֹדֶה-לֵב-אִיש בֵּן נולד ברומניה ב-1863 והלך לעולמו בראשון לציון ב-1943. יודילביץ היה איש הארגון ביל"ו (ראשי תיבות של "בית יעקב לכו ונלכה"), סופר וחניכו של אליעזר בן-יהודה. הוא פעל להכשרת גן הילדים דובר העברית הראשון והיה מראשוני המורים דוברי העברית בבית הספר במושבה. יודילביץ אף כיהן כמזכיר ועד המושבה וערך את הספר "ראשון לציון".



דוד יודילביץ





קריאה

תחייתה של שפה והיכרות עם ההיסטוריה
הסיפור חושף את ילדי הגן לתקופה היסטורית מרגשת, תקופת תחיית השפה העברית. דרך נקודת המבט של
מלכה מתאפשר לקוראים הצעירים לחוות כיצד הרגישו ופעלו ילדים בעת ההיא ולהתוודע לדמויות חשובות
מהעבר.
כדי שלילדים יהיה קל יותר להבין את הסיפור, חשוב להקדים ולספר להם על אותם ימים, על אליעזר בן-יהודה
ועל תחייתה של השפה העברית.
ניתן גם להציג לפני הקריאה או אחריה תמונות של הדמויות שמאחורי הסיפור ושל בית הספר העברי הראשון.



רכישת שפה

שפה שונה בבית ובגן  הסיפור מסייע להבנת החוויה שחווים ילדים עולים וילדים למשפחות עולים אשר מדברים עם משפחתם ועם חבריהם לגן בשפות שונות. דרך הסיפור ניתן להתייחס לקשיים הנלווים לחוויה ולהעצים את היתרון שבידיעת שפות מרובות.


כדאי לתת את הדעת להבדלים בין התקופה שבה מתרחשת העלילה, שבה התנהל מאבק למען הנחלת הדיבור בעברית, ובין ימינו-אנו, שבהם העברית רווחת ומדוברת, ויש מקום למגוון השפות שילדים מגיעים איתן מהבית. שלום כיתה א'  בדומה למלכה, גם ילדי הגן נרגשים וחוששים לקראת יומם הראשון בכיתה א', וגם הם רוכשים את השפה העברית בכל יום ויום, והספר מאפשר להם הזדהות ושיח על רגשותיהם.

ניתן לקרוא בספר גם כחלק מחגיגת השפה העברית בגן או במהלך "שבוע הספר", ולחלופין, פשוט כדי לעודד רכישת מילים חדשות וליהנות מסיפור מרגש.




קוראים את הסיפור

כדאי לקרוא את הסיפור כשלכל ילד העותק האישי שלו. כך יתאפשר לכל אחד להתבונן באיורים בקצב האישי שלו, לעקוב אחר המתרחש ולהעצים את חוויית הקריאה.

קריאה בשתי פעימות ונקודת עצירה  תוכלו לקרוא את הסיפור בשתי פעימות ולעצור בנקודה שבה מלכה הולכת לישון נרגשת ומתלבטת באיזו שפה לדבר עם הברון למוחרת.

בנקודה זו אפשר לשאול: מה, לדעתכם, תבחר מלכה לעשות?

קריאה דיאלוגית  במהלך הקריאה תוכלו לשאול שאלות הבנה, לבאר מילים, להתעכב על האיורים ולהתייחס לפרטים קטנים תוך מתן אפשרות לשיח ולשאלות. ב"שיחה" ניתן למצוא הצעות לשאלות הבנה ולשאלות נוספות.



שאלות לקריאה דיאלוגית

עצירה מתודית לשחזור וניטור הבנה

כאשר מגיעים לחלק בסיפור שבו מְלָכָה מספרת את הסיפור בצרפתית, כדאי לעצור ולשאול את הילדים מדוע נהגה כך. לשאלה זו יש שני טעמים אשר אינם מצוינים במפורש: הראשון, בביתה של מְלָכָה דיברו צרפתית. זהו פרט חשוב מאוד להבנת הסיפור, אך יהיו ילדים שלא יוכלו להסיק זאת מכותרתו הכתובה צרפתית של הספר שְמֶלְכָה קוראת ממנו. כאן אפשר לחזור לתחילת הסיפור ולהקריא את הקטע המספר שבביתה של מְלָכָה דיברו צרפתית, להיזכר שהספר היה שייך לאימה דוברת הצרפתית ולהסב את תשומת ליבם של הילדים לאיורו.

שנית, בימים שבהם העלילה מתרחשת לימוד העברית היה בתחילת הדרך, ועובדה זו השפיעה על הידע השפתי של הילדות.

עצירה לצורך ניבוי

כדאי לעצור את הקריאה בנקודה שבה המורה מבחין בכך שבהפסקה קוראים בצרפתית, ולשאול את הילדים מה, לדעתם, יקרה עכשיו. נקודת עצירה זו היא נקודת מתח בסיפור, והיא אף מסייעת בהבנת המניעים של המורה ובהבנה של הדילמה של מְלָכָה בהמשך.

במפגש חוזר עם הספר תוכלו להיעזר בשאלות היזכרות שיסייעו לילדים להבין את המתרחש באופן מיטבי:

- באיזו שפה דיברו בגן?
- מה לקחה איתה מְלָכָה ליום הראשון בבית הספר? - מה עשה כשהיו חסרות לו מילים בעברית?
- מה גרם למורה יודילביץ הצטער כשראה את מְלָכָה עם חברותיה החדשות בבית הספר?
- מה היה החלום של המורה יודילביץ?
- מה אימה של מְלָכָה בישרה לה?
- מדוע דווקא מְלָכָה נבחרה להגיש לברון רוטשילד זר פרחים?
- מדוע החליטה מְלָכָה שלא לספר על כך לאימה? - מדוע מְלָכָה לא הצליחה להירדם?

הגעתו של הברון רוטשילד למושבה

- איך הרגישה מְלָכָה כשעלתה על הבמה? איך אנחנו יודעים זאת?
- אפשר לחזור ולקרוא על ליבה ש"פעם בכל הכוח" ועל צעדיה המהוססים ואף להתבונן באיור ולגלות מה הצליח להרגיע אותה.
- כדאי לבדוק מה שאל הברון ומה ענתה מְלָכָה, ולהבין כי, למעשה, בכך שאמרה את שמה, גם הצליחה

להיענות לבקשת המורה וגם לא אכזבה את אימה. אם כן, מה בחרה מִלְכָּה לעשות?
מה לחשה מִלְכָּה באוזנו של הברון?
מדוע התרגש יודילביץ בסוף הסיפור?
מה אתם חושבים על בקשתו?
מדוע היה כל כך חשוב לו שידברו רק עברית?
מה הייתה ההתלבטות של מִלְכָּה?
מה הייתה מִלְכָּה מרגישה, לדעתכם, אילו הייתה בוחרת לדבר עם הברון בצרפתית?
איך הרגישה מִלְכָּה כשהברון דיבר בעברית?

שפת הגן ושפת הבית
בְּאֵילו מילים, דקלומים או ביטויים משתמשים בגן, אבל לא בבית?
האם בגן יש כללים או מנהגים שונים מהבית? הביאו דוגמה למנהג או כלל שמקובלים רק בבית, ולמנהג או כלל שמקובלים רק בגן. קרה לכם שהתבלבלתם בהקפדתכם על מנהג או כלל?

עולים כיתה
כמו מִלְכָּה, גם רבים מילדי הגן עומדים לפני המעבר לכיתה א'. תוכלו להתחלק לקבוצות קטנות ולשוחח על הרגשות המתעוררים לקראת שלב זה בחיים:
איך אתם מרגישים לקראת המעבר לבית הספר?
האם גם אתם מתרגשים או חוששים?
מה מרגש אתכם?
למה אתם מצפים במיוחד?
ממה אתם חוששים?
למה הכי תתגעגעו?
אילו יכולתם להביא ספר או חפץ כלשהו מהבית ליומכם הראשון בבית הספר, מה הייתם מביאים?




הגיגה



יום שפות

"את מדברת צרפתית, מרים? רוסית, אברהם? לדינו, ונתן? ערבית." ואילו שפות ילדי הגן מכירים או ירצו להכיר?

מכירים שיר חדש? בהשראת הסיפור תוכלו להאזין יחד לשיר "אורחים לקיץ", שנעמי שמר כתבה והלחינה,

וללמוד לומר "שלוש" בשפות שונות: "אורחים לקיץ" ("אצלנו בחצר") נעמי שמר  "פרפר נחמד"

הוגים וחוגגים  תוכלו לחזור אל הסיפור ולחפש משפטים ומילים בשפות שאינן עברית, להשתעשע ולנסות להגות יחד: "בון ז'ור, מָה שְׂרִי", "פּוֹסְטָה" ועוד.


שיתוף הורים  שפה מהבית  לקראת הפעילות בגן ניתן לבקש מההורים שיכתבו מילה או ביטוי בשפה אחרת. את אלה אפשר להציג במפגש, לחפש את פירושים ולתלות את המידע על לוח משותף.



 העֲשֶׂה

בעקבות האירוס

המאייר נעם נדב מצליח להעביר את קורות התקופה דרך איוריו. כדאי לעיין בספר עם הילדים ולגלות מה שונה בין היום לאז:

 אילו כלים מיוחדים ניתן לגלות בין הדפים (עשית, למשל)?

 איך התנהלו בדרכים אז והיום?

 מה לבשו הילדים והמבוגרים אז, ומה הם לובשים היום?

אתן מוזמנות ליצור עם הילדים גלריה ישראלית המציגה נוף ישראלי מגוון של עבר והווה.


להשראה: [עלון: הקמת גלריה ישראלית בגן הילדים](#)



 משֶׁחֶק

משחקים בשפה העברית

פּוֹסְטָה זה דואר? לוקומוטיף זה קטר?

אליעזר בן-יהודה  משחק מילים:

אליעזר בן-יהודה חידש יותר מ-200 מילים, ורבות מהן נקלטו והפכו למילים השגורות בפי כול. ניתן לחזור לספר לעמוד שמציגות בו כמה מן המילים שהמציא. אפשר להשתעשע ולנסות לשלב אותן במשפטים, למשל: "מי צריך

'הַנְטוּד' כדי לנגב את הידיים? מי נוהג היום ב'לוקומוטיף'?"

בעקבות הסיפור תוכלו לחקור ולהכיר מילים נוספות שחידש אליעזר בן-יהודה ולצרף להן תמונות מתאימות: גלידה, מטרייה, רכבת, עיתון, בובה ועוד. ממצאים מילים ? בהשראתו של בן-יהודה הילדות והילדים יכולים להמציא מילים משלהם ולאיייר אותן כראות עיניהם.



השקפה

ספרים נוספים בנושא

[אתם מוזמנים לקרוא ספרים נוספים שיצאו ב"ספריית פיג'מה" ועוסקים בשפה העברית.](#)



מערך

ידע

ידע בתחום הדעת שפה ואוריינות הסיפור כתוב במשלב לשוני גבוה וכולל מילים מופשטות וביטויים מיוחדים ולא שגרתיים שיכולים להעשיר את השפה, כגון "חולות זהובים", "ילקוט", "איגרת", "בולעות את הסיפור", "מה יעלה בגורלנו". נוסף על כך, המחברת שילבה פעלים ותארים מיוחדים רבים המעשירים את הסיפור ומוסיפים לעושר הלשוני, ובהם, למשל, "צעדים מהוססים", "צוהלת ושמחה", "חלפה המרכבה" ועוד.

ידע בין-תחומי באמצעות הסיפור הילדים נחשפים לסיפור מורשת המשלב פרטים העוסקים בכינונה של מדינת ישראל ובפלא תחייתה של השפה העברית וכן מתודעים לדמויות מפתח שסייעו לתקומת המדינה.

ידע עולם הסיפור חושף את הילדים למילים בשפות שונות, צרפתית למשל, ולמילים משפות שונות אשר הומצאו להן חלופות בעברית.





מִיּוֹמְנוּיּוֹת

מיומנויות תוך-אישיות

מודעות והכוונה עצמית דרך סיפורה של מלכה ושיח עליו הילדים מפתחים מודעות לתהליכים פנימיים שחלקם דומים לאלו שהם מתמודדים עימם.

ההתרגשות של מלכה לפני האירוע המרגש דומה לתחושות שילדי הגן עוברים, והם יכולים להזדהות איתה.

מודעות חברתית

פתיחות ורגישות כלפי ילדים מקבוצות חברתיות ותרבותיות אחרות הסיפור יכול לזמן שיח על ילדים אשר מגיעים לגן ואינם מדברים עברית. אפשר לשוחח על הקושי שהם חווים ועל יכולתנו להיות סבלנים ולסייע להם.

חשיבה יצירתית

בבחירתה ללחוש באוזנו של הברון פותרת מלכה את הדילמה שלה ביצירתיות וברגישות.



עֲרָכִים

כיבוד ערכי המורשת והתרבות במדינת ישראל

באמצעות הסיפור הילדים למדים על ההיסטוריה והמורשת של מדינת ישראל, על נדיבותו של הברון רוטשילד ועל תרומתו למתיישבים בארץ ישראל, על הקשיים שחוו החלוצים, ובהם התמודדות עם שפות מרובות, על תחייתה של השפה העברית ועוד.

כבוד האדם והמשפחה

דרך הדילמה של גיבורת הסיפור הילדים למדים על החשיבות שהיא מייחסת לדברי אימה ועל הקשר המיוחד ביניהן.



עוד פעילויות באתר ספריית פיג'מה www.pjisrael.org